

يىل : ۱ صاي ۱۵

يىلغى

عثمانلى مملكتى ايچين ۱۲ غروش
روسىيە عجمستان ايچين ۲۲ روبلە
باشقا مملكتلار ايچين ۵ فرانك

صايبىسى ۱۰ پارا

تۈرك سوزى

خەلقە دوغرو كېتىمك ، خەلق ايچون چالېشمق . . .

هەفتەدە بىر « تۈرك يوردى » طرفندە يېغىلار بىلەر

مديرى جلال ساھر

ادارە خانە

استانبولدە نور عمانىيە
جادە سىندە ۴۰ نومرولى

« تۈرك يوردى »

پنجشنبه تموز ۱۷

بوصايبەردەكى بازىلەر

تصحیح ، ت - س * مصاحبه : صاغلام زمين ، عىرسىف الدین * شەر : قوشما ، تارخان * كوچىچىلاک : پولونز كويى
يورويشى ، دوكتور اسماعيل حقى * تۈرك دنيا سىندە ، آج * مىلى حكاية : تۈرك چوجوغى ، عىرسىف الدین .

تصحیح

گېچن نىسخە مەزىدەكى مصاحبه دە : « دنيا دە تۈركلەر
قادر لسانجە و جغرافيا جە بىلىكلەرنى مۇھافىزە ايتىش بىر
مەلت يوقدۇر . » يازىلاچقۇن يا گەلىشلىقلە « غائب ايتىش »
يازىلمىشۇر . تصحیح ايدەرك قارۇلرىمىزدىن عفو دېلەرز .
ت . س

مصاحبه

صاغلام زمين

بىر آلمان شاعر شعرلەرنى آلمانجە ، بىر انكليز
انكليزجە ، بىر روس روسجە يازار ، چۈنكى اونىڭ
وطنى كەندى لسانىدۇر . بىر ھېكلەش ھېكلە كەندى
مەملىكەتتە قورار . چۈنكى باشقا يەر گەتسە اونىڭ سەنئەتى
آڭلاماز . بۇ سەنئەتكار وطنىڭ صاغلام بىر زمينى
بولۇپ گەلەجەك عصرلەر ھەدىيە ايتىمك ايسەتەدىگى آبدەيى
اونىڭ اوزرىندە يۈكسەلتىر . . ايشەتە تۈركجەدە تۈرك
سەنئەتكارلىرى ايچىن بىر وطن ، بىر صاغلام زميندۇر .
تۈركجە نىڭ اوزرىنە قوراجقۇلرى آبدە گەلەجەك زامانلارنىڭ
يېقىنچى اللرىنە دايانىر . خەلقنىڭ اسمىنى نەسەلدن نەسلە
سۈيەلەر . . اونى آبدەلەشدىرىر .

ادىيات ھېكلە ايچىن صاغلام بىر زمين جانلى لسان ،

يەنى قونۇشۇلان تۈركجەدۇر . سەنئەتكارە كېمىسە قارىشاماز .
او ايسەتەدىگىنى ياپار . يالگىز وطنداشلىرى ياپدىنى شىئىك
صاغلام بىر زمين اوزرىنە قورۇلماسنى ايسەتەرلەر بۇ
ھەقلىرىدۇر .

شىمىدى بىر ھېكلەش دوشۇنۇڭىز . گەدۇب قومسال
چاقىللى ، بىر باد وچۇرۇك بىر زمين اوزرىنە گۈزەل ،
بەدىع ، مەكەل بىر ھېكل قورۇيۇر . بۇ ھېكلە بىر آن ايچىن
ھەكس بگەنەر . فقط زمين چۇرۇك اولدىغىندىن بۇ ھېكلە
ياشايمىز . مۇتلەق دەۋرىلەر . نەقادر قوتلى خەرجلەر
بىر مەسند ياپسە يەنە يېقىلەر . چۈنكى زمين گەۋشەكەر .
بۇ مەملىكەتنىڭ بەلدىيە رەئىسى ، ياخۇد عەقلىلى آداملار :
سەنئەتكارە :

— نە ياپارسەڭ ياپ ، يالگىز زمينە دقت ايت . قۇي
اولسون .

دەرلەر . بىر شاعر دە بۇيلە مەداخلە ايتىمك ھەقمىزدۇر .
— اى شاعر ! نە يازارسەڭ ياز . يازدىڭ ايسەتەر
مىلى ، ايسەتەر غەير مىلى اولسون . ايسەتەر يونان ادبىياتى ؛
ايسەتەر ژاپون ادبىياتى تەرم ايت . يالگىز دقت ايت ،
لساننىڭ بىز لسانىمىز اولسون . بىز لسانىمىز ، خەلقنىڭ
لسانىلە يازمادىقچە ائۇرۇكۇلۇمە مەھكۇمدۇر . نە يازاجىڭە
قارىشامىز . فقط لساننىڭ قونۇشۇدۇغىمىز تۈركجە اولماسنى
ايسەتەرز . ايسەتەرزكە سىنىڭ رەبائىگى دە ايشىدەلم .



جسارت ایده میه جک . آلتی یدی آئی اول « قارا گوز

غزته سی » بویه ترکیبی بر شعری عیناً آلمش و « ترجمه سی کله جک هفته نشر ایده جکر » دییه آکله نمشدی . او شعر بوندن اون سنه اول ، اُسکی ادبیات لسانینک یگیدن پارلادیی گون ثروت فنونده گورولسه یدی بلکه تقدیر اولونوردی . حالبوکه بوگون قارا گوز صحیفه لرینه نقل نقل ایدیور .

برشینک گولونج اولماسی عادت لری مزه ، محیطه ، سلیقه مزه . ملت مزه ضد و مخالف بولونماسیدر . حتی جینجه بیله اُسکی ادبیات لسانی قادیار تورکجه یه ضد و مخالف ده گیلدر .

ادیانمز ایچین صاغلام و حقیقی زمین قونوشولان استانبول تورکجه سیله ملی عروضمز اولان هجه وزن لریدر . « افاعیل و تفاعیل » بزم سوق طبع مزده یوقدر . عروض قاعده لرینی بیلمه یین بر آدام عروضه یازیلش بر شعری او قورکن گوجلک چکر . و ذوقه وارماز . فقط هجه وزن لریله یازیلش بر شعری هر کس او قور و ذوقه واریر ؛ نه کیم اُسکی دستا بلریمز و قوشا لریمزده کی اوصیمی آهنگی ، دورغولری هانگی کیمز دویمایز ؟

تورکجه کله لرده « مد » یوقدر . تورکجه یه گیردن عربجه عجمجه کله لرده کی « مد » لرده قیصالمش ، عادتاً بر اَلفک درتده بری قادیار حس اولونماز درجه یه اینمشد . تورکجه یه گیردن عربجه عجمجه کله لره جوغنده هیچ مد قالمامشدر .

حالبوکه تورکجه نك روحی ، اداسی تدقیق ایچون بعض شاعر لریمز عرب و عجم عروضی قوللانمقده عناد ایدیورلر . عناد ایله اجتماعی حقیقتلر دکیشدیر یله مز . « افاعیل و تفاعیل » عروضنده هجه آشیری بر « مد » واردر . بوید مجبوریتی تورکجه نك اداسی ، تورکجه کله لره « صوتیت » لری بوزار . بوگا شاهد فضولیدن

توفیق فکرتیه قادیار عروض وزن لری قوللانان بوتون تورک شاعر لری نك اثر لریدر .

مادامکه بر لسانده « مد » یوق ، آرتیق اولسانده « مد - لی » بر عروض قوللانایلیلیری ؟

واقعا تورکجه یه گیردن عرب کله لرنده غایت خفیف بر مد قالمشدر . فقط بو اصلا دویولماز . اصلا عروضک ایستدیگی گیبی اوچ درت اَلف مقدارنده ده گیلدر . « حیات ، انقلاب ، صباح ، سکون ، خراب ، گیبی بر چوق کله لرده کی مد لرک فرقه واریلماز . فقط بو کله لر عروض ایله قوللانیلنجه همان تورکجه لکدن چیقار . زنک لری ؛ ادالری ؛ صوتی لری غائب ایده ر . اوزار ، لاسنیکله شیر .

تجربه ایچین بو کله لری عرب و عجم عروضیه قوللانالم ؛ باقی کیمز ، ناصیل اوزون و تورک اداسنه مخالف بر طرزده چکیورسکیز :

(حیات) گیتیدی اما (ممات) کلشدر !

§

بو (انقلابره) یوقی انتها یارب !

§

(سکون) بکله یلر بر (صباحدن) اکثر . . .

§

(خراب) بر سفقک ظل اغترابنده .

اگر بو کله لری تورک شیوه سیله تلفظ ایده رسه کیز وزن بوزولور . مطلقا چکه جکسکیز . قونوشورکن قوللانیدگیز شیوه نك خارجنده و بام باشقا بر ادایله چکه جکسکیز . فقط ملی عروضه یعنی هجه وزن لریله یازیلش اولورسه قونوشورکن ناصیل تلفظ ایده رسه کیز اویله او قویا جکسکیز . عرب تجویدیه چکمی جکسکیز :

آقشام صباح هپ بوغوشمق ،

حرکتسز یر خرابدر .

ثولوم ایچین سکون بر حق ؛

حیات دیمک انقلابدر . . .

بو یارچاده کی صباح ، خراب ، سکون ، حیات و انقلاب کله لری عرب تجویدیه چکمک ایسته سه کیز بیله

اجتماعی بر مؤسسه اولان لسانک یالکیز صرفی و نحوی ده گیل اداسی ؛ شیوه یی و تجویدی ده مقدسدر . ملت لری نك بویو کله گنی ادراک ایده مه یین بر طاقم جاهل و زوالی صوفتالریکی لسانمزک کله لری تشدیدله ر ؛ عرب تجویدیه دورت اَلف مقداری چکه ر و بوزارسه ق هیچ بر وقت تورکجه نك گوزه لکگی اثر لریمزده گوسته ریمیز .

عرب عروضی عربجه یه مخصوصدر . چونکه او عرب کله لری نك شکلیت و صوتی لرینه گوره یاییلمشدر . تورکجه یه اویماز . واقعا فضولیدن بری کلنر اویدورمه چالیشمشلر . فقط توفیق فکرت بیله اوقادیار دقت و غیرت ایتدیگی حالده عرب عروضیه یازدینی کله لره شیوه لری ادالریله محافظه ایده مه مشر ، عرب تجویدیه قوللانمشدر .

هر لسانک کندی نه عائد خصوصیت لری اولدینی گیبی وزن لره کندی لری نه عائد خصوصیت لری واردر . تورک لری کله لری نك هجه لری چکمز لر ، صایارلر . عرب لری کله لری چکه لرلر . . . تورک وزن لری هجه لری چکمز و هپسینی صایار . عرب وزن لری هجه لری صایماز و بعضی سنی چکه ر . . . عرب عروضی ایچنده تورک تجویدی ناصیل یاشامازسه تورک عروضی ایچنده عرب تجویدی ده همان سوز لسانک ترصد ایده بیلیدیمز شائسته ، حقیقتنه عناد ایده رک حالا عرب وزن لری قوللانیرسه کندی لسانمزی ینه کندیمز بوزمش اولورز . اثر لریمز تورکجه صاییلماز . ملت مزک روحی رباعیزی ایشیده مز . نغمه لریمز ، شعر - لریمز سومه ز ، آرتیق شاعر لریمزده وطن لری نك خارجه چیقمامالی ، آیده لری ایچین صاغلام بر زمین آرامالیدرلر . بو صاغلام زمین : قونوشولان گوزهل تورکجه و بایاغی کله لری بیله تورک تجویدینه اویدوران (ملی عروض) یعنی هجه وزن لریدر .

توز لسانی سوهن شاعرلر آیده لری بو صاغلام زمین اوسته قورمالیدرلر . هجه وزن لریله یازیلان شعرلرک

اُسکی ادبیات لسانی ، ترکیبی و صنی لسان ادبیات هیکنک چوروک زمینیدر . ویسی و ترکی حقیقه بویوک صنعتکار ایدیلر . اونلرک اثر لرنده کی اینجه استعاره لر قیمتی تقدیر اولونامایاجق درجه ده یوکسکدر . فقط بوسعتی جانلی بر لسان ایله ادا ایتیمورلردی . « اسکندریه ادیب لری » گیبی خصوصی و قونوشولماز بر لسانله یازیورلردی . بو اویدورما لسانی آنجاق بر قاچ کشی آ گلابوردی . بوگون کیمسه آ گلابور .

اُسکی ادبیات لسانیه یازیلان دیگر شعرلرده بو طالع مدن کندیلری قورتاره مدیلر . بوگون اونلری کیم اوقویور ؟ همان دنیه بیلیر که هیچ کیمسه . . . حتی اُسکی ادبیاتک ترکیبی لسانی یاواش یاواش مزاج لسانی اولمغه باشلادی . یارین فن و حقیقت غلبه چالارسه :

صبر تگده (دلق معرفت) دستگده (کشکول رضا)
هر فعل و هر آندیشه ده (سرداده حکم قضا)
رندانه سولیرکن غزل (یا ناله رقت اثر)
دوران (قصیر الصافدر) (بیکانه انصافدر)

واحد . . . گیبی شیلری کیمسه جدی ظن ایتیه جک هر کس شاقا و مزاج تلقی ایده جکدر . بوگون بیله بزده مزاحک لسانی اُسکی ادبیات لسانیدر . طنینک مشهور قصیده لری نه ایدی ؟ غایت توخاف برشی یازمق ایچین مطلقا عربجه ، عجمجه ترکیبلر یاپارز . اَنک مقتدر مزاج محرر لریمزدن بریسی بگا دییوردی که :

— اگر ترکیبلر اولماسه بزم سرمایه من آزالیر . بز خالق گولدورمک ایچین یالکیز عربجه ، عجمجه ترکیبلر ده گیل ، تورکجه کله لردن بیله عربجه و عجمجه قاعده لرله ترکیبلر اویدوروز . هله سجع . . . بوگون بو اَنک کولونج شیدر .

قونوشورکن تجربه ایدی کیز . بر قاچ ترکیب سویلده - یگزمی قارشیکیزده کی گولمگه باشلار . یاخود سز آلا ی اتمک ایچین ترکیب سویلر سگیز . یازارکن ده بویه اولاجق . جانلی لسان ادبیات لسانی اولونجه کیمسه او معهود قلیشه ترکیبلری ، او وصف ترکیبلری قوللانمغه

دیل برلشمه سندن:



« مثلا نصر الدین »

— افندم نه یاپیورسکنز ؟

— سزگله قونوشاییلمک ایچون لغت کتابی آرییورم !

عمری احتمال ملتک عمری قادار اوزون اولور . فقط
عرب عروضیه یازیلان شعرلرک عمری ایسه عرب و عجم
أداسنی کندی لسانک کنه ترجیح ایتیش اولان خاستا بر
زمره محیطمзде داها نه قادار یاشاییلیرسه ایشته
اوقادارد . .

بوزمره نك گوندن گونه آزالدیغنی ، اختیارلادیغنی
وئولدیكنی گورمیورمیسکنز ؟

عمر سیف الدین

کومجیلک

أولکی صایمزده استانبول تورک کوچی نك برنجی اویماغنك
صاغ قولى آق، قارا، قیزیل و صاری اوبالرنك پولونز کوبنه
قادار سیاحت ایدمچکلیرنی و سیاحتدن صوگرا کوچیلرک
یولده اولان طویقولرنی غزته مئه بیلدیره چکلیرنی یازمشدق .
کوچیلر دوندیله . گوجک صاغ قولى اویماق بکی دوقتور
اسماعیل حق براق بک طرفندن سیاحتلرینه دائر آلدیغز بر
مکتوبی وعدمن اوزره آشاغییه نقل ایدیورز :

۲ تموز ۳۳۰ چهارشنبه گونی کوبردن قالقان ۶،۱۵
وابوریله پاشا باغچه سنه ، ۹ دهده پاشا باغچه دن گوجولدی .
گوجمده دن أول کوچیلر طرفندن ، انتقام شرقلری
سویله نیور ، بوریزه نك بری بری آرقه سندن باغیریشی
بزی پولونزه دوغرو سوق ایدیوردی . خدیوک یاپدیردی
شوسه یه چیقیلدی ؛ غایت منتظم اولان یولک اوزری
آغاجلر ایله چهوریلش ، هر کیلومتره باشنه اشارتله
قونولش ، رقلر فرانسجه یازیلشیدی ۲۷ کیلومترودن
عبارت اولان یولی ، کوچیلر ۲۱۶ دقیقه ده تماملا-
مشلردی . گونش آلتنده اوچ ساعت ۳۶ دقیقه سورده
یولجیلغه اون دقیقه استراحت ویریلدی ؛ و صوگرا یوله
دوام ایدیله رک بری اون کچه پولونزه گلیندی . صرف
خرستیاندن عبارت اولان کویه یکنی و مکمل بر کلیسه
یاپدیریورلر . اولر اولدقجه منتظم هیچ قهوه یوق . هر
زمان آجیلرک زیارتکاهی اولان بو کویده ژاندارمه
اوطورمه مخصوص اولان بنا ، بوتون چیرکینگیله گورو-

شعر

قوشما

ملتلی اویاندیریر اویقودن ،
برآتشدر ... آلهوی وار ، کولی یوق !
خاشلرک اودی قوبار قورقودن
قورتولونجه یایندن بوآتش اوق ...

بوآتشک نوری ایله أسیرلر
زنجیرلری قوباریرلر ، غلیانه گلیرلر .
تخت بیقارلر ، بخت یاپارلر و دیرلر :
« دورمایالم ، حقمر وار داها چوق ... »

مفکوره بو ... یوقی آئی تورک خبرک ؟
بومقدس شیله یانار ایچرک
آچ گوزیگی آرتیق اویان و گهرین ،
بیراق چیقسین قلیگدن شوآتش اوق ...

نارمانه

نیور . کلیسا ایله قارشى قارشى به اولان قاراقولومزه
اوافجق بر همت صرف ایدلسه هر حالده آئی اولور .
چونکه اولدقجه متمدن اولان بو کویده بویله برقره قولک
بو قیلیقه قالماسنه حکومت مزده راضی اولماز . کویده
هیچ انسان یوق ؛ هر کس چالیشمغه گیتمش ؛ نمسه لی بعضی
قادینلرله گوروشدک ؛ کویده هیچ خسته لق یوق . ورم
لوحه لرندن برقاچ دانه اولره تقسیم ایتدک ؛ ساعت اوچده
پولونزدن لاز کوینه دوغرو حرکت اولوندی . خدیوک
یاپدیردی یولده بیتدی یوللر منتظم اولمادیغندن خریطه
اوزرنده موقع ، پوصله ایله استقامت تعین ایدلدی .
یولومز اورمانلردن گچیوردی ؛ هیچ بالطه گیرمامش
اولان بو طیبی اورمانلردن کچی قویون ایزلرنی تعقیب
ایدیوردق یول اولاغیت صیق آغاجلر ایله قیامش ایکن
برآز گنیشله دی برده گوردیگمز ایزلردن یکنی آرابه لرک ،
و کومور پارچه لرندن کومورجیلرک گچدیکلری آ گلا-
شیلوردی . اوچ ساعت یول یورودوگمز حالده هنوز